

Handlingsplan

Prioritet	Indsatsområde	Beskrivelse af tiltag	Faglig begrundelse
	Huldstyring	Der skal gennemføres konsekvent huldstyring, og huldet skal ensrettes mere inden søerne sættes i løsdrift.	Dårligt huld giver risiko for skulderyr. En stikprøve i besætningen viste at 49 % af søerne, der skulle i farestaden, var i for dårligt huld. Der fandtes ikke én sø der vurderes til at være for fed. Derfor vurderedes det, at søerne i farestaden generelt var alt for tynde.
		Husk: Maksimum 10 pct. af søerne skal efterfodres manuelt i drægtighedsstalden.	Middel huld er det mest optimale. Søer der svinger i huld har nemlig større samlet foderforbrug end søer med ens huld (ca. 100 FEso/kuld).
1		Der bør fodres to gange dagligt i drægtighedsstalden. Det forudsætter, at der ikke tildes vand i krybben. Fodringen kan gennemføres med ca. 2 timers mellemrum, hvilket vil modvirke for uro.	Omvendt har fede søer i farestaden ofte længere faringer, farefeber, mange dødfødte grise og et efterfølgende stort væggtab. Årsagen er at deres foderoptagelse i farestalden generel bliver for lav.
		Krybbeadskillelser skal etableres.	To daglige fodringer vil gøre foderoptagelsen og huldstyringen mere ensartet.

		Foderkasserne skal løbende checkes, så der ikke løber foder ud. Det skal indlægges som en fast rutine på passende tidspunkter.	
	Foderoptagelse i farestalden	Juster højden på vandventiler, så søerne ikke lukker mere vand ud end de drikker (Se punkt 4C).	Det formodes, at søer, der optager store mængder foder i farestalden, har mindre risiko for at udvikle skuldarsår.
2		En lavere staldtemperatur øger søernes foderoptagelse. Da der er kontinuert drift i farestaldene, skal temperaturen dog ikke være lavere end ca. 18 grader.	Der var mange søer, som ikke havde ædt deres ration – det skyldes sandsynligvis problemet med vandventilerne, men det skal checkes om der er andre årsager til den manglende ædelyst. Fx om søerne har feber eller andre tegn på sygdom (Der er vist en sammenhæng mellem MMA og forekomsten af skuldarsår).
		Det skal laves et ventilationscheck af farestaldene med henblik på indstilling af minimumsventilation mv.	Farestaldene bruges meget som "centrale adgangsveje" mellem drægtigheds-/løbestald og forrum. De åbne døre kortslutter ventilationen i farestaldene, som derved ikke ventileres korrekt. Endvidere er der tale om gamle stalde, hvorfor ventilationssystemet med fordel kan blive gennemgået af en ventilationskyndig. Fx indstilling af minimumsventilation, tryktabsmålinger mv.

3	Formalingsgrad	Skivemøllen (Skiold) skal stilles så foderet formales lidt finere.	Formålet er at opnå større energioptagelse.
		Volumen af foderet skal løbende kontrolleres, således at foderkasserne står rigtigt.	
	Vådt nærmiljø i både drægtigheds- og farestald	A. Stimiljøerne skal være mere tørre.	Ad A: Der er meget fugt på overfladerne af søerne i både farestalde og drægtighedsstalden. Det koster meget foder for soen at fordampe denne fugt – ca. 1 FEso pr. dag.
		B. I drægtighedsstalden anbefales at reducer vandet i krybberne, så søerne primært drikker fra ventiler i arealet uden for boksene. Denne vandforsyning skal så være ren, uden gødningsrester. Monter evt. vandmåler forinden, så I kan få en idé om vandforbruget før og efter.	Ad B: I vurderede selv, at søerne har et luksusforbrug af vand, og derfor tisser for meget i dybstrøelsen. Urinen var nærmest gennemsigtig. En drægtig so drikker ca. 15 liter vand pr. dag.

4		C. Vandventiler i farestalden skal sænkes så underkant af ventil er ca. 7 cm over krybbebund.	Ad C: Ved besøget var ventilerne monteret for højt. Søerne lukker derfor mere vand ud end de kan drikke og foderet havner i en krybbe fuld af vand. Resultatet bliver at søerne ikke kan samle foderet op. Det bevirker igen at foderoptagelsen er mindre end forventet og for meget går til spilde.
		D. Indsæt tidligst søerne i farestalden dagen efter vask. Brug gerne varme til at udtørre stalden.	Ad. D: På nuværende tidspunkt indsættes søerne få timer efter vask. Det anbefales at vente til stierne er tørre.
		E. Massive måtter anbefales. Monter måtterne så de ligger ca. 20 cm fra krybbekant, herved havner meste muligt foderspild foran måtten. Bor hul i hvert bagest hjørne med et ca. 10 mm bor og fastgør måtten med strips.	Ad. E. Der anvendes nu gummimåtter med huller i. Måtter med huller i holder på fugt, fordi fodersnask ligger i hullerne. Soen kan bedre slikke en massiv måtte ren. Fastgjorte måtter ligger mere stabilt og holder antageligt længere. Det tager kun et ½ minut pr. måtte at bore huller i, så de faste måtter kan monteres ordentligt.
5	Risikosøer	Allerede ved indsættelse i farestalden skal risikosøer have en måtte. Risikosøer er: - Søer i dårligt huld - Søer over 7. læg - Søer med dårlige ben og klove - Søer der har haft skuldarsår før / har ar på skulderen - Landrace - Farefeber, MMA	Måtter virker bremsende på skuldarsårs udvikling. Derfor formodes de også at have en forebyggende effekt. Søer der bliver udsat for de nævnte faktorer er i høj risiko for at udvikle skuldarsår.

6	Gulv i farestier	Gulvene skal overfladebehandles.	Gulvene er slidte og ujævne. På nuværende tidspunkt bliver gulvene strøet med træmel, hvilket ser ud til at have en god "kompenserende" effekt, indtil eventuel udbedring af gulvene.
	Sokort og udsætterstrategi	Forhold dig til skuldarsåret når det er værst. Noter derfor på sokort (eller andet sted) om en so har skuldarsår, hvor alvorligt såret er og evt. hvad der skal ske med soen fremadrettet.	Når skuldarsår heler eller er helet, glemmer alle tit hvordan de egentlig så ud. Det har betydning når man skal vurdere om soen er slagteegnet eller ej.
7		I forlængelse heraf, anbefales desuden at udsætte søer med mere alvorlige skuldarsår, samt søer med tendens til mavesår (Blege søer, som ofte skummer fra munden).	Kendes soens "historie", forbedres chancen for at der tages hånd om risikosøer i de efterfølgende faringsrunder. Derfor kan skuldarsår bedre indgå i udsættelsesstrategien. Søer der har et ar – som tegn på at de tidligere har haft et skuldarsår - har vist sig at have dobbelt så stor risiko for at få skuldarsår, end søer der ikke har et ar. Indtil der findes registreringer af skulder på alle søer, kan ar bruges som indikator for, om en so har haft skuldarsår før.

<p>8</p>	<p>Avlsstrategi</p>	<p>Undgå tilbagekrydsninger med L som far (LYL). Brug i stedet Y som ornerace, når I laver tilbagekrydsninger på LY-hundyr.</p>	<p>I avlsprojektet "Superso" blev der i farestaldene konstateret større eller mindre grad af skuldarsår på 10 % af Landracesøerne, men kun på 5 % af Yorkshiresøerne.</p>
<p>9</p>	<p>Lokalbehandling af skuldarsår</p>	<p>Det er aftalt at lokalbehandle skuldarsår efter følgende forskrifter: Zinksalve anvendes ved begyndende rødme og omkring åbne sår. Betændte sår renses med stor forsigtighed med lunkent postevand. Derefter anvendes antibiotikaspray.</p>	<p>Gummimåtter anses for den egentlige behandlingsform mod skuldarsår. Lokalbehandling er understøttende.</p>